

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHDAGI BOLALARNING TA'LIM-TARBIYA JARAYONLARINI TASHKIL ETISHDA OTA-ONA VA TARBIYACHINING HAMKORLIK AHAMIYATI

Majidova Aziza Rashidjon qizi

SamDCHTI talabasi

Zaynitdinova Durdona Yokubjonovna

SamDCHTI talabasi

Daminova Nigora Kudratovna

Ilmiy rahbar

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning mashg'ulotlarini to'g'ri tashkil etish va unda ota-onalar bilan hamkorlik masalalari ahamiyati ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *pedagogik mahorat, klaster, innovatsiyalar, bolalar pedagogikasi, psixologik suhbatlar, ijtimoiylashuv, yosh anatomiyasi*

KIRISH

Maktabgacha yoshdagi bolalarga tarbiya berish hamda ularning shaxsiyatini shakllantirish qonuniyatlari, tamoyillari, vositalari, shakl, usul va metodlarini o'rganuvchi sohasi. Maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasi bola psixologiyasi, yosh anatomiyasi va fiziologiyasi, tibbiyot, gigiyena, shuningdek, tilshunoslik, nafosat tarbiyasi, axloq fanlari bilan uzviy bog'liq. 19-asrning 2-yarmida umumiy pedagogikadan ajralib chiqqan. Bu bir tomondan yosh psixologiyasining rivojlanishi va ilmning alohida tarmog'i sifatida namoyon bo'lishi bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchi tomondan ayollarning fabrika va zavodlarga jalb etilishi natijasida bolalar muassasalarining vujudga kelishi bilan izoxlanadi. Ingliz utopik sotsialisti R. Ouen birinchi bo'lib bolalarga ilk yoshdan ijtimoiy tarbiya berish g'oyasini asoslab berdi va proletar bolalari uchun maktabgacha yoshdagi bolalar muassasasini ochdi. Xuddi shu vaqtdan boshlab Maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasi fanning maxsus tarmog'i sifatida shakllandi va rivojlana boshladi. 20-asr boshlarida erkin tarbiya jarayonida bola shaxsiyatini rivojlantirish g'oyasi keng tarqaldi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasining asosiy vazifasi — maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashning mazmun, shakl va metodlarini ishlab chiqishdan iborat. Maktabgacha yoshdagi bolalar pedagogikasib. p.ning metodologik asosini dialektik bilish nazariyasi hamda shaxsning evolyusion tarzda taraqqiy etish qonuniyatlari, O'zbekiston Respublikasining 1997-yilgi "Ta'lim to'grisida"gi qonuni va "Kadrlar tayyorlash milliy lasturi", o'zbek xalqining ma'naviy-axloqiy merosi hamda bola tarbiyasiga oid tarixiy tajribasi, ilg'or mamlakatlardagi pedagogik qarashlar, psixologiya, falsafa, etika, estetika, tilshunoslik, tibbiyot, odam fiziologiyasi

va gigiyenasi, antropologiya kabi fanlarning ilmiy asoslari, xulosalari hamda qonuniyatlari tashkil qiladi

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tarbiya qanchalik erta boshlansa, hosili ham shunchalik barvaqt ko'zga tashlanadi. Homilaning 3 oyligida deyarli barcha organlar(orqa miya,miya,sezgi organlari,yurak)rivojlangan bo'ladi. 4-5 oylik homilaning yuragi ura boshlaydi. Demak, bola tashqi muhit bilan bevosita aloqa o'rnatadi. Har qanday salbiy va ijobiy holatlar homilaga o'z ta'sirini o'tkazmasdan qo'ymaydi. Shuning uchun homilador ayol sog'lig'iga e'tiborli bo'lish, unga illiq munosabat bildirish, uning kayfiyatini ko'tarishga harakat qilish kerak. Darhaqiqat, sog'lom onadan sog'lom bola dunyoga keladi. Ham aqlan, ham jismonan sog'lom avlod esa, yurt ravnaqi uchun salmoqli xissa qo'shadigan vatanparvar, aqlan yetuk, jismonan pok bo'lib yetishadi.

Bola dunyoga kelgandan so'ng, onalar alla qo'shig'i orqali bolaga ma'naviy_axloqiy tarbiya bera boshlaydi. Alla-bu beshik qo'shig'i hisoblanib, alla kuyi orqali bola qalbida vatanga muhabbat xissi, umuminsoniy qadriyatlar shakllanib boradi. O'rta Osiyolik buyuk qomusiy olim, tabib va faylasuf Abu Ali ibn Sino o'zining mashhur " Tib qonunlari" kitobida bola tarbiyasida allaning ahamiyati to'g'risida shunday yozadi. "Bolaning mijozini kuchaytirmoq uchun odat bo'lib qolgan musiqa va allalashdir. Shu ikkisini qabul qilish miqdoriga qarab bolaning tanasi bilan badantarbiya va ruhi bilan musiqaga bo'lgan iste'dodi hosil bo'ladi"deydi. Ma'lumki bola 2-3 yoshidan boshlab o'z ehtiyojlarini, fikr va talablarini birmuncha aniq ifoda etadigan bo'lib qoladi. Uning atrofdagi narsalarga, hodisalarga bo'lgan qiziqishi ortadi. "Bu nima?", "Nima uchun", degan savollarni bera boshlaydi va biz tushuntirgan, aytgan narsalarimizni tezda eslab qoladi. Aynan mana shu yoshdagi har bir tassurot inson ongida doimo saqlanib qoladi deydi,-Masari Ibuka "Uchdan keyin kech" asarida. Ota-onalar 2-3 yoshdan boshlab bolani davlat yoki nodavlat Maktabgacha Ta'lim Tashkilotlariga beradi.

Maktabgacha ta'lim bolaning individual va yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda uning jismoniy va psixik rivojlanishini ta'minlovchi, uni uzluksiz ta'limning keyingi bosqichi maktabga borishga zamin yaratuvchi har tomonlama maqsadli yo'naltirilgan ta'lim va tarbiya jarayonidir. Bolalar MTTda o'z tengdoshlari bilan aloqa o'rnatadilar va shu orqali jamoa bo'lib ishlashni o'rganadilar. Tarbiyachi bolalarni yosh guruhlarga bo'lgan holatda mashg'ulot olib boradi. Mashg'ulot jarayonida bolalar ham jismonan, ham aqlan o'sadi. Tarbiyachining yurish_turishi, kiyinishi, nutqi va karakteri bolaga o'z ta'sirini o'tkazmasdan qo'ymaydi. Shuning uchun bugungu kunda tarbiyachilarning padagogik mahorati oshirilmoqda.

Bolaning kelajakda qanday shaxs bo'lib yetishishida tarbiyachi va ota-onalar say-harakatlarining ahamiyati kattadir. Yurtboshimiz bejiz makatabgacha ta'lim kelajak poydevori deya ta'kidlamagan. Poydevor mustahkam bo'lsa, imorat albatda mustahkam, ko'rkam va salobatli bo'lib bo'y cho'zadi. Bu poydevorni, ya'ni yurtimiz ertasi poydevorini aynan ota-onalar va Maktabgacha Ta'lim Tashkiliti zimmasidadir.

Bunda ota-ona va tarbiyachilar nimalarga e'tibor berishi kerak? Avvalo "Men konsepsiyasiga" tayangan holatda bolaning menini ya'ni shaxsiy fikrini qo'llab quvvatlashi joiz. Har bir bolada biron bir jaroyonga, hodisaga yoki mashg'ulotdan so'ng reflektiv faoliyat yuzaga keladi. Ota-ona va tarbiyachilar bolaning fikrlarini u noto'g'ri bo'lishidan qat'iy nazar inobatga olishi, to'g'ri bo'lsa rag'batlantirishi, noto'g'ri bo'lsa bolaning ruhiyatini tushurmagan holatda turli xil misollar orqali tushuntirish darkor.

Bolani qattiq bosim ostiga olib, qo'rqitgan holatda tarbiyalash ijobiy natija bermaydi. Darvoqe, Sadiy Sheroziy "Guliston" asarida shunday, "Ilon odamdan qo'rqani uchun uning oyog'idan chaqadi, Biz bizdan qo'rqmaydiganlardan emas, bizdan qo'rqadiganlardan qo'rqishimiz kerak deydi. Ayniqsa ota-onalarning bola bilan do'stona munosabat o'rnatishi, u ulg'ayganda uning eng yaxshi maslahatchisiga aylanib, balog'at yoshida turli xil yomon yo'llarga kirishining oldi olinadi. Shuning uchun ham Maktabgach Ta'lim Tashkilotlarida bolalarda oilaga bo'lgan muhabbatni, uning muqaddasligini xis etirish uchun "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi asosida "Oila bu-kichik vatan" mavzusida mashg'ulat olib boriladi. Bunda she'rlar, ibratli hikoya va ertaklar asosiy vosita hisoblanadi.

Oila.

Oila bu kichik vatan.

Mehri to'la bir maskan.

Chorlar meni o'ziga.

Quchoq ochib bag'riga.

Oila bu bobom buvim.

Ota onam barchasi.

Beshikda yotar ukam

Vatanning bir parchasi.

Oilang bo'lsa tinch.

Yurting bo'lmaydi notinch.

Shunday deydi bobomlar.

Nasixatgo'y odamlar.

Dadam.

Dadam oilamiz boshi.

Oshsin yuzdan ham yoshi.

Qalqonimiz o'zlari

To'g'ri aytgan so'zlari.

Mehnatning tagi rohat.

Unga qiladi toqat.

Bizga qaygurib faqat

Yashaydilar to abad.

Bizni bossa bag'riga.

Tashvishlari yo'qolar

Biz farzandlar baxtiga

Omon bo'lsin dadalar.

Muallif: Jumaboyeva Diyora

Ushbu she'rlarni bolaga yodlatish tufayli, uning xotirasi mustahkam, fikrlashi teran, nutqi ravon bo'lishidan tashqari oilaning kichik vatan ekanligi, oila tinch va muxtahkam bo'lsa yurt ravnaq topishi uqtiriladi, oilaga bo'lgan mexri ortadi, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat kabi fazilatlar singdiriladi. She'rlarni bolalar tezda yodlab

olishi uchun tarbiyachining nutqi ravon bo'lishi, bolalarni o'ziga jalb qilishi, tinish belgilariga e'tibor berib, she'ni rolga kirishgan holatda o'qib berishi kerak. So'ngra she'ni tahlil qilib, uning mag'zi chaqiladi va tarbiyalanuvchilarning fikrlari tinglanadi, aqliy hujum metodi orqali savol-javoblar o'tkazilib, she'ni takroran qaytarish natijasida bola she'ni tezroq yodlab oladi. Bundan tashqari ota-onalar bolaning yodlagan she'rlarini so'rab, uni rag'batlantirishi bolada bilim olishga bo'lgan qiziqishi ortishiga sabab bo'ladi. Shuning uchun oila va tarbiyachilar hamkorlikda ishlashlari maqsadga muvofiqdir. Tarbiyachi avvallo bolaning psixologiyasini o'rganishi va unda salbiy holatlarni bartaraf etish uchun tarbiyalanuvchining oilaviy ahvoli bilan tanishishi muhim ahamiyatga egadir. Dono xalqimiz bejizga "Qush uyasida ko'rganini qiladi" degan naqlni ilgari surmagan.

Xulosa: Bolaga ta'lim va tarbiyani yoshligidan to'g'ri yo'lga qo'ysak, u hech qachon egri yo'ldan yurmaydi. U ham ulg'ayib, ota-ona yoki pedagogok bo'lib yetishadi va keyingi avlodni ham o'sha to'g'ri yo'ldan boshlaydi. Mevali daraxt ildiz olgani kabi ezgulik, ilm ham mana shu yo'sinda quloch yozadi.

REFERENCES:

1. F.Qodirova, Sh.Toshpo'latova, M.Azamova Maktabgacha pedagogika. Ilm_ziyo.2019
2. 8_sinf Odam va uning salomatligi
3. Sadiy Sheroziyning "Guliston"asari